

2016 tavaszának időjárása

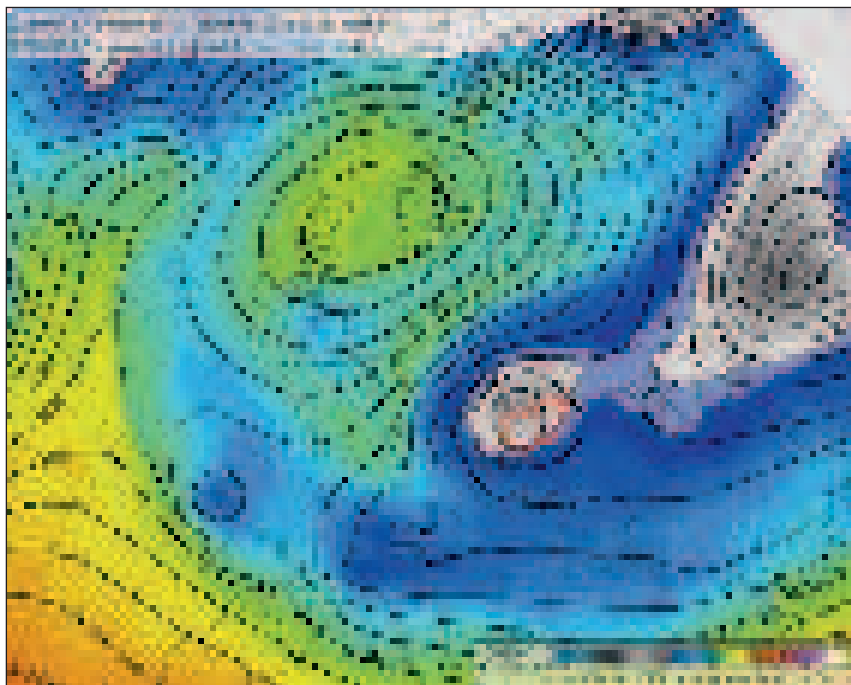
PÁTKAI ZSOLT

Az idei tavasz elsősorban az újra és újra visszatérő hideghullámokról maradhat emlékezetes. Az alábbiakban felvillantjuk az évszak emlékezetesebb helyzeit.

Március

A meteorológiai tavasz mediterrán ciklon átvonulással kezdődött. Sokfelé esett az eső, sőt a hegyekben néhol havazott, így például a Budai-hegységben, valamint a Bakonyban összefüggő hóréteg alakult ki. A csapadékba számottevő mennyiségű sivatagi homok is keveredett, amely Líbia térségéből származott. Két nap elteltével újabb mediterrán ciklon érkezett, ez azonban kissé északabbi pályán, a Földközi-tenger északi partjai mentén haladt, így ebben már nem volt sivatagi homok. A hónap legnagyobb napi csapadékösszege március 3-hoz köthető, ekkor a Somogy megyei Vésén 32 mm hullott. Miközben a Dunántúlon a hegyekben ismét havazott – a Kőrös-hegyen például 11, míg a Kőszegi-hegységben 3-5 cm hó hullott –, addig Budapesttől keletre zivatarok alakultak ki. A csapadékos időszakot egy harmadik ciklon zárta március 6-7-én, amelyből országos átlagban mintegy 8 mm csapadék hullott, a hegyekben újfent havazott.

A következő napok során egy nagy kiterjedésű anticiklon alakult ki és erősödött meg a Brit-szigetek, illetve Észak-Európa térségében. Számottevő csapadék ebben az időszakban nem volt. Ennek az anticiklonnak a peremén március 15-én egy magassági hideg légörvény helyeződött fölé. Hatására országszerre borult volt az ég, az esőt még síkvidéken is átmenetileg havazás váltotta fel. Ezen a napon szinte minden csapadékforma előfordult hazánkban: az eső és a havazás mellett hódara, jégdara, hózápor, zápor is előfordult, emellett Sopron térségében hózivatar is kialakult. A hegyek nagy részét egybefüggő hóréteg fedte be. A legvastagabb hótakarót a Kékesen mérték (17 cm), de a Soproni-hegységben 15, a Kőszegi-hegységben is 10 cm vastagra hizott a hótakaró. Mindközben a csúcshőmérséklet 5 °C alatt alakult, ugyanakkor a nemzeti ünnepünk előtti és utáni napokon 10 fok körüli értéket mértek.

1. ábra. A március 15-i hideg légörvény helyzete már 4 nappal korábban jól előrejelezhető volt (Az ECMWF modell március 12. 0 UTC-s előrejelzése a nemzeti ünnep előestéjére)

A hideg légörvénynek két további érdekessége is volt. Egyrészt az általa leírt pálya, amely a Brit-szigetektől északra kezdődött, majd az anticiklonról északról megkerülve, dél, délnyugat felé fordult, így érte el Ukrajna felől hazánkat. A másik pedig a jó előrejelezhetősége, amely egy retrográd (keleties) irányból érkező, a vezető nyugatias áramlási rendszerről leszakadt objektum esetében több napra előre általában jelentős bizonytalanságot hordoz – ezúttal azonban pontosak voltak az előrejelzések (1. ábra).

Az ünnep utáni pentád során a magassági Közép-Európa fölé helyeződött, így ekkor napos, csapadékmentes időben volt részünk. A csúcshőmérséklet is kissé magasabban alakult, jellemzően 10, 15 °C közötti értékeket mértek. Március 19-én észak felől egy hidegfront haladt át, amely igen száraz levegőt szállított a Kárpát-medencébe. A frontátvonulást követő hajnal igen hidegnek bizonyult, a Dunától keletre nagy területen fagyott, sőt több helyen erős fagy is volt. A legalacsonyabb hőmérsékletet, -9,6 fokot Nyírlugos külterületén mérték, amely a hónap legalacsonyabb hőmérséklete is egyben.

Március hátralevő részében eleinte néhány ciklon érintette ugyan hazánkat, de jelentős csapadékkal egyik sem járt, majd egyre inkább a Nyugat-Európa felett található teknő előoldala határozta meg időjárásunkat. Ezzel együtt egyre melegebb levegő árasztotta el a térséget, a hőmérséklet különösen március 27-től kezdett látványosan emelkedni. A legmagasabb értéket, 24,7 °C-ot március 31-én Baján regisztráltuk.

A hónap további szélsőértékei a következők voltak: legnagyobb havi csapadékösszeg, 71 mm, Drávaszabolcs, legkisebb havi csapadékösszeg, 11 mm, Szentkirályszabadja. A csapadék mennyiségének térbeli eloszlását tekintve a Kisalföldön és néhány más, kisebb területen az átlag alatt, ugyanakkor például az Észak-Alföldön, valamint a Dráva mentén afölött alakult.

Április

A március végi enyhe időt átmeneti lehülés követte. Egy északról átbogó hidegfront mögött április 2-án jó 6-8 fokkal hűvösebb levegő árasztotta el térségün-

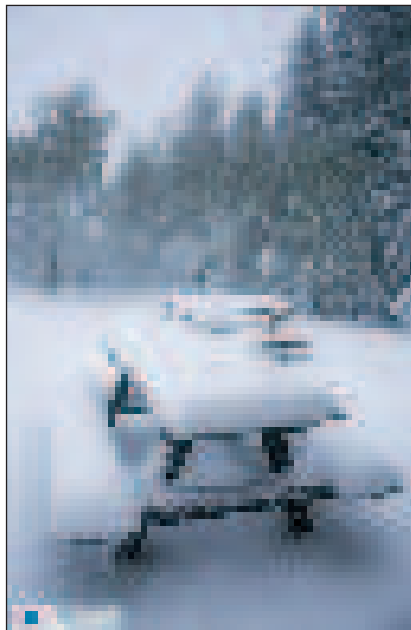
ket. Ez a légtömeg ugyanakkor rendkívül száraz volt, így a front átvonulását szinte sehol sem kísérte csapadék. A lehülés annyira átmeneti volt, hogy a következő nap már ismét 20 fok felett alakult a maximumhőmérséklet. Sőt, április 4-én szinte országszerte meghaladta a hőmérséklet a 25 fokot, Makón például 27,7 °C-ot mértek. Másnap hajnalban Balatonedericsen csupán 16,9 fokra hűlt le a levegő – köszönhetően az éjszaka is élénk délnyugati szélnek – ami új országos napi hőmérsékleti minimumrekordot jelentett.

A következő néhány nap során nyugatiasra váltott a szélirány, így hűvösebb légtömegek érkeztek, mindazonáltal az éjszakák továbbra is az évszakhoz képest enyhék maradtak. Az április 6-án Dunaújvárosban, Pécsen és Szentléleken mért 15,7 fokos minimumhőmérséklet szintén országos napi rekordot jelentett, hasonlóan az április 9-én Csengerben regisztrált 14,5 fokra.

Az április 10-i mélyponttal együtt is az átlag felett maradt a napi középhőmérséklet. Ezt követően újabb melegezés vette kezdetét, amely 17-ig tartott. A meleg periódus utolsó napján Pocsajon 28,7 fokot mértek, amely a hónap legmagasabb hőmérséklete volt.

Április utolsó bő 10 napjában a hőmérséklet megszakításokkal, de fokozatosan csökkent, április 24-től már a sokévi átlag alatt alakult – miközben április végén a sokéves átlag épp néhány fokot emelkedik. A legalacsonyabb napi középhőmérsékletet – 6 fokot – április 25-én regisztráltuk, de a hónap legalacsonyabb hőmérsékletét pár nappal korábban, április 21-én Nyírlugoson mértük, ott ekkor -4,7 °C volt. Április 25-én viharos széllel fagyos légtömegek értek el bennünket, a hóhatár 500–600 m közé süllyedt, aminek eredményeként a magasabb hegyeinkben néhány cm-es hóréteg alakult ki. Két nap elteltével egy újabb ciklon mögött még hidegebb levegő árasztotta el térségünket, ezen a napon csak rövid időre emelkedett 10 fok fölé a hőmérséklet. Több helyről jelentettek havas esőt, havazást. A legtöbb csapadék az Alpokalján hullott, az Írott-kőnél 26 cm-es hóréteg alakult ki. A helyszíni beszámolók szerint a hó súlya alatt a zöldellő fák ágai a földig hajoltak le, sok közülük le is tört (**2. ábra**).

Április jelentősen szárazabb volt, mint a sokéves átlag, hiszen országosan annak mindösszesen alig 50%-a hullott. Ezen belül is a Tiszántúl, valamint a Balaton tágabb környezete volt igen száraz, Siófokon például csupán 6 mm csapadék esett a hónap során. A legmagasabb havi csapadékösszeget a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Domaházaán regisztrálták (66 mm).

2. ábra. Tekintélyes hóréteg fedte be a tájat a Középi-hegységben április 27-én

Május

A hónap első napján középpontjával tőlünk délre egy mediterrán ciklon haladt el, amelyből főleg a Dunántúlon esett az eső, több mérőállomáson 20–40 mm közötti értékeket regisztráltak. Az első dekádnál többi napján általában napos idő volt, köszönhetően a hazánktól nyugatra elhelyezkedő anticiklonnak. Ekkor csak kevés helyen alakultak ki záporok, zivatarok. Május 10-ét követően azonban Délnyugat-Európa felett egy markáns teknő mélyült ki, amely néhány nap alatt főként helyeződött. Május 13-án az érkező ciklon okkludáló felhőzetéből országszerte esett az eső, az Alföldön néhol zivatarok is kialakultak. A csapadék mennyisége kiadós volt, sokfelé meghaladta a 20 mm-t. A legtöbbet a Győr-Moson-Sopron megyei Hanságligeten regisztráltuk, ott 51 mm hullott. Ezen a napon az országos átlagos csapadékösszeg közel 20 mm-nek adódott! A front után száraz, hideg levegő árasztotta el térségünket, így május 17-én az országos napi átlaghőmérséklet csupán 10 fok körül alakult, a csúcshőmérséklet pedig 20 fok alatt maradt. Ezen a hajnalon Zabarban -1,2 °C-ig hűlt le a levegő, amellyel új napi rekordot állított fel.

A hideg periódust lassú, fokozatos melegezés követte. Hat nap alatt 10 fokot emelkedett a napi átlaghőmérséklet. A meleg a csúcspontját május 23-án érte el, ekkor Kecskeméten 30,3 °C-ot regisztráltak. Egyben ez volt május egyetlen csapadékmentes időszaka. A melegevést csak átmenetileg törte meg a 23-án késő este érkező hidegfront. A front délnyugat felől haladt

át hazánk felett, mozgása a Kárpát-medence térségében jelentősen lelassult. E két tényező miatt kora hajnaltól késő délutánig több helyen képződtek záporok, zivatarok, amelyek lassú mozgásuk miatt helyenként jelentős csapadékot okoztak. A legtöbb csapadékot – 39 mm – Kacucson mértük. Emellett a zivatarokat intenzív villámtevékenység jellemezte (több, mint 120 000 villámlás).

Folytatódott a meleg levegő beáramlása, alig pár nap múlva, május 29-én mértük a hónap legmagasabb hőmérsékletét, Körösszakálón 31,9 °C-ot mutatott a hőmérő. Ezelőtt két nappal azonban, május 27-én egy érdekes jelenségnek lehettünk tanúi. Ismert, hogy erős magassági áramlás esetén a zivatarfelhők által gyártott magasszintű felhőzet nagyobb térségeket is képes betéríteni. Ezen a délutánon az Alpokaljától nyugatra, Ausztria felett létrejött zivatarfelhők felhőszályaát az erős északnyugati szél 2–3 óra alatt egészen Szegedig sodorta, amely jó 350 km távolságot jelent!

A meleget újfent egy hidegfront mérésélte, amely hasonlóan az előző esethez az éjszakai órákban érkezett fölénk, szintén délnyugati irányból. Ekkor a főváros térségében, illetve attól kelet-északkeletre egy lassú mozgású zivataros zóna alakult ki, amely a déli órákban érte el Ukrajna határát. Ennek a zivatarrendszernek különös sajátossága volt az igen jelentős villámaktivitás. A villámzásokat mérő detektorok ebben az időszakban országszerte közel 140 000 elektromos kisülést regisztráltak. A legtöbb villámot Pest megye északi részén, illetve a Dunazug-hegységben detektálták, itt helyenként 10-nél is több lecsapó villám volt négyzetkilométerenként.

Májusban az átlagos országos csapadék 70 mm körül alakult, amely valamelyest több, mint a sokévi átlag. A hőmérséklet ugyanakkor 0,5 fokkal az átlag alatt alakult. A legnagyobb havi csapadékösszeget a Vas megyei Góron regisztráltuk (145 mm), míg a Hármaskörös környezete volt a legszárazabb, Csabacsüdön csupán 14 mm hullott.

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy a tavasz középhőmérséklete 11,5 °C-nak adódott, ami 0,7 °C-kal haladta meg az 1981–2010-es időszak átlagát. A márciusi +1,3 °C és az áprilisi +1,2 °C hőmérsékleti anomáliáját a kissé hűvösebb május követte, így jön ki a tavaszi átlagérték. A csapadék szempontjából jelentősen különböztek egymástól a hónapok. A márciusi 30 mm közel átlagos, míg az áprilisi 20 mm csupán az átlag fele, ugyanakkor a májusi 70 mm 20%-kal az átlag feletti. A háromhavi csapadékösszeg 121 mm-nek adódott, amely kissé elmarad a középértéktől. *